

Inspiration och stöd för skolors och förskolors utvecklingsarbete

Beställningsuppgifter:

Fritzes kundservice

106 47 Stockholm

Telefon: 08-690 95 76

Telefax: 08-690 95 50

E-postadress: skolverket@fritzes.se

Beställningsnummer: 11:1235

ISBN: 978-91-86529-50-5

Form: AB Typoform

Foto omslag: framsida: Bildarkivet.se, baksida: Nordic Photos/PhotoAlto

Foto: s 3 Stefan Borgius, s 4 T. Andersson/Bildarkivet, s 5, 11, 14 Adam Haglund/

Maskot, s 7, 12 Nordic Photos/PhotoAlto, s 8 Nordic Photos/Inspirestock-Dluxe,

s 9 Matton/Tetra Images, s 10 Maskot, s 15 Magdalena Lindholm/Nordic Photos,

s 16 Leif Johansson/Bildarkivet, s 17 Bildarkivet.se, s 18 Mikael Andersson/Nordic Photos

Tryck: Elanders Sverige AB, Stockholm 2011

Skolverkets utvecklingsinsatser

Nu händer det! Skolor och förskolor ska tillämpa den nya skollagen, en förändrad läroplan för förskolan, nya läroplaner för den obligatoriska skolan, förskoleklassen och fritidshemmet, en ny gymnasieskola och en ny betygsskala. Dessutom förändras lärarutbildningen och legitimation för lärare och förskollärare införs. Vi står alla inför en mycket spännande men också mycket utmanande tid.

Skolverket arbetar på olika sätt för att stärka förutsättningarna för arbetet med ökad kvalitet och ökade kunskapsresultat i skolan. De utvecklingsinsatser Skolverket arbetar med kan vara motiverade utifrån verksamheternas behov av stöd i tillämpningen av de nya reformerna eller brister och problem. I denna broschyr ser du en sammanfattning av olika utvecklingsstöd som Skolverket erbjuder under läsåret 2011/2012. Därutöver ges stöd som är direkt kopplat till de nya läroplanerna, ämnesplanerna och kursplanerna. Läs mer på vår webbplats och följ oss på Facebook för att se vilka förändringar som kommer under läsåret.

Vår förhoppning är att Skolverkets utvecklingsinsatser ska kunna ge både inspiration och stöd i skolornas och förskolornas utvecklingsarbete.

Stockholm augusti 2011

Tommy Lagergren

Avdelningschef för Utvecklingsavdelningen

Ett professionellt ledarskap

I den nya skollagen lyfts rektorer, förskolechefer och deras ställföreträdare fram som verksamhetsansvariga för statligt reglerade och läroplansstyrda verksamheter. De ansvarar det kvalitetsarbete och den planering, uppföljning och utveckling som ska genomföras på förskole- och skolenhetsnivå genomförs enligt bestämmelserna.

Rektorsprogrammet

Den statliga befattningsutbildningen för rektorer, förskolechefer och biträdande rektorer syftar till att ge kunskaper om de krav som finns i den lagstiftning och de föreskrifter som gäller inom skolan och förskolan. Utbildningen ska också utveckla deras roll som ledare så att verksamhetens kvalitet kan säkerställas.

Rektorsprogrammet är obligatoriskt för rektorer anställda efter den 15 mars 2010. Utbildningen ska påbörjas snarast möjligt efter det att rektorn tillträtt och vara genomförd inom fyra år.

www.skolverket.se/rektorsprogrammet

Rektorslyftet

En fortbildning med fokus på pedagogiskt ledarskap inom kunskapsområdet styrning och ledning. Fortbildningens målgrupp är rektorer som tidigare genomgått den statliga befattningsutbildningen eller en äldre statlig rektorsutbildning. Därefter ska rektor ha arbetat minst ett år och ansvara för läroplansstyrd verksamhet.

www.skolverket.se/rektorslyftet

Forsknings-spridningsuppdraget

Portalsidan

Portalsidan byggs ut så även forskning kring specialpedagogik kommer att bevakas. Fördjupningar och teman kring aktuella områden blir en ny spännande ingång.

Översikter

I pocketserien *Forskning för skolan* kommer flera intressanta böcker. De tar upp forskning och beprövad erfarenhet om fritids, yngre barns lärande, naturvetenskapens didaktik och bedömning och betyg.

Skolverket kommer också att ta fram större forskningsöversikter om individualisering i skolan och om utvärderingsmetoder för yngre barn.

Utvecklingsinsatser

Skolverket kommer att länka aktuell forskning om bedömning och betyg till höstens och vårens implementeringsinsatser. Läs mer på vår webbplats.

www.skolverket.se/forskning

”I pocketserien *Forskning för skolan* kommer flera intressanta böcker. De tar upp forskning och beprövad erfarenhet om fritids, yngre barns lärande, naturvetenskapens didaktik och bedömning och betyg.”

Systematiskt kvalitetsarbete

Genom den nya skollagen förstärks kravet på ett systematiskt kvalitetsarbete. Varje huvudman, rektor och förskolechef får ett ansvar att systematiskt planera, följa upp och analysera resultaten i förhållande till nationella mål, krav och riktlinjer. Detta ska vara underlag för insatser så att verksamheten kan utvecklas och nå uppsatta mål och förbättra resultaten.

Av den nya skollagen framgår också att en viktig del av kvalitetsarbetet på skolenhetsnivå är att det bedrivs tillsammans med personal, elever och vårdnadshavare. Det måste därför finnas organisation och resurser som underlättar utvecklingsarbetet både på huvudmannanivå och på enhetsnivå. Därmed avskaffas kravet på avskaffas kravet på kommunal skolplan och kvalitetsredovisning.

Kvalitetsarbete i praktiken

Skolverket erbjuder information, publikationer och verktyg som kan vara till hjälp i kvalitetsarbetet. Att arbeta med systematiskt kvalitetsarbete förutsätter systematik och kontinuitet. Modellen *Kvalitetsarbete i praktiken*, som finns på Skolverkets webbplats, är därför utformad så att den ska kunna stödja det systematiska arbetet som leder fram till utveckling.

I modellen finns resurserna sorterade enligt den process som ett systematiskt kvalitetsarbete följer. Varje fas i modellen är klickbar och rymmer i sin tur flera moment. Vid varje moment finns de resurser som kan vara användbara just där.

www.skolverket.se/kvalitetsarbete

BRUK – ett verktyg för skattning och utveckling av kvalitet

BRUK är ett verktyg för självskattning. Det hjälper till att synliggöra, bedöma och utveckla kvaliteten i verksamheten. Självskattningen görs med hjälp av indikatorer som är framtagna med utgångspunkt i nationella styrdokument. Verktöget kan användas för att starta utvecklingsprocesser eller som en del i det systematiska kvalitetsarbetet.

www.skolverket.se/BRUK

Skolverket kan ge bidrag till din verksamhet

Skolverket fördelar statsbidrag till stöd för skolans kvalitetsutveckling och måluppfyllelse inom prioriterade områden. Bidrag delas ut till alla skolformer från förskola till vuxenutbildning inom både kommunal och fristående skolverksamhet, samt till organisationer och i vissa fall till landsting och enskilda verksamheter.

Skolverkets bidragshantering styrs av förordningar, regleringsbrev eller regeringsuppdrag. En del bidrag betalas ut direkt till vissa organisationer, andra kan du ansöka om.

www.skolverket.se/bidrag

Lärarnas och förskollärarnas betydelse för kvalitet i undervisningen

Legitimation för lärare och förskollärare

Hur ansökan om legitimation går till och vilka behörighetskraven är anges på vår webbplats. Webbplatsen uppdateras kontinuerligt allt eftersom Skolverket har fattat beslut om bedömningar eller har ny information. Där hittar du också föreskrifter och information om introduktionsperioden, rektorns och förskolechefens yttrande över lämpligheten att undervisa, kompetensprofil för lärare och förskollärare, utnämning till lektor, med mera.

Under hösten kommer även ett material att utarbetas som ska vara till stöd vid rektorns och förskolechefens bedömningar.

www.skolverket.se/lararlegitimation

Läraryftningen – Läraryftet II

Läraryftningens kurser erbjuder omfattande kompetensutveckling för behöriga lärare och syftar till att stärka lärares kompetens så att fler elever når målen. De flesta kurser är utformade så att de ska vara behörighetsgivande i respektive ämne. Under hösten 2011 är det möjligt att studera både vid Skolverkets köpta kurser och inom högskolans reguljära utbud. Det finns ett stort utbud av kurser att välja bland.

Läraryftet II startar 2012 och riktar sig enbart till lärare med lärarexamen, som är anställda utan tidsbegränsning och som undervisar i ett ämne utan att ha utbildning för detta.

www.skolverket.se/fortbildning

Skolors och förskolors arbete för ökad kvalitet och bättre lärandemiljö

Alkohol, Narkotika, Dopning och Tobak (ANDT)

Skolverket kommer under 2011–2014 att samla in och sprida kunskaper om hur skolorna bedriver undervisning om alkohol, narkotika, dopning och tobak. En portalsida för ANDT planeras på Skolverkets webbplats.

Utbildningsinsatserna kommer dels att bestå av uppdragsutbildningar vid högskolor och universitet, dels av olika former av fortbildning under 1–2 dagar. Målgrupper för utbildningsinsatserna är rektorer samt lärare inom grund- och gymnasieskolan. Insatserna kan även komma att riktas till exempelvis personal inom grundsärskola och gymnasiesärskola, fritidspedagoger och elevhälsans personal.

Centrala områden som planeras är skolframgång och skolklimat, samarbete skola – föräldrar, social och känslomässig utveckling, samverkan kring barn som far illa, skolans policy och ANDT-undervisningens kvalitet – integrering i olika ämnen.

Mer information läggs fortlöpande ut på vår webbplats.

www.skolverket.se/andt

”Centrala områden som planeras är skolframgång och skolklimat, samarbete skola – föräldrar, social och känslomässig utveckling, samverkan kring barn som far illa, skolans policy och ANDT-undervisningens kvalitet – integrering i olika ämnen.”

Barn som far illa

Barn och unga kan få snabbare och mer effektiv hjälp när skolan samverkar med andra. En ny rapport från Skolverket visar att politisk förankring, tydlig styrning och samsyn är delar som behövs för att samverkan ska fungera bra. Läs den på vår webbplats!

www.skolverket.se/barnsomfarilla

Elevhälsa

Det behövs en större tydlighet kring skolans och elevhälsans ändrade uppdrag och om flickors och pojkars skolsvårigheter och sviktande psykosociala hälsa. Skolverket kommer därför under 2011/2012 att ge ut allmänna råd om elevhälsans och skolans uppdrag utifrån ett brett perspektiv. Samverkan kring barn som behöver särskilt stöd och barn som far illa kommer att utgöra en viktig del.

Följ utvecklingen på vår webbplats.

www.skolverket.se/elevhalsa

Entreprenörskap

Entreprenörskap betonas i de nya styrdokumenten och tanken är att entreprenörskap ska löpa som en röd tråd genom hela utbildningssystemet.

Att entreprenörskap lyfts fram svarar både mot samhällets behov att kunna möta förändringar och mot skolans behov av att ge barn och elever förutsättningar att möta dessa förändringar och själva kunna forma sina liv.

Skolverket arbetar med att stödja och stimulera arbetet med entreprenörskap i skolan genom en rad insatser. På webbplatsen finns information om aktuella insatser och under rubriken *Reportage* finns olika artiklar som rör entreprenörskap och entreprenöriellt lärande samlade. På webbplatsen finns även materialet från Skolverkets konferenser *Entreprenöriellt lärande och entreprenörskap i skolan* att tillgå.

www.skolverket.se/entreprenorship

Skolverket ska tillsammans med Tillväxtverket genomföra informations- och kunskapshöjande insatser som främjar entreprenörskap inom vård- och omsorgs-utbildningar i gymnasieskolan, kommunala vuxenutbildningen och högskolan. Hur det går till kan du läsa på vår webbplats.

www.skolverket.se/entreprenorshipivardochomsorg

Matematik

På matematikområdet kommer utvärderingarna av Matematiksatsningen 2009–2011 att presenteras mot slutet av året. Skolverket erbjuder också bland annat fortsatt nationellt stöd till landets matematikutvecklare under 2011–2012. Stödet ges i samverkan med Nationellt centrum för matematikutbildning. För fler insatser och initiativ, se vår webbplats.

www.skolverket.se/matematik

”Skolverket arbetar med att stödja och stimulera arbetet med entreprenörskap i skolan genom en rad insatser.”

Moderna språk

Flera olika satsningar genomförs på EU-nivå. Exempel på detta är *Europeisk kvalitetsutmärkelse i språk*, som ska ta fram lärande exempel på hur elev kan stimuleras till att läsa mer och fler språk.

Språkdagen firas för tionde året den 26 september över hela Europa. Dagen fokuserar på språk och vikten av att kunna flera språk. Flera större satsningar kommer att genomföras.

European Centre for Modern Languages (ECML) i Graz, är Europarådets högra hand vad det gäller språkutvecklande projekt. Skolverket nominerar deltagare till de internationella workshops som genomförs på ECML.

Skolverket sprider *Europeisk språkportfolio*, ESP, som är ett pedagogiskt verktyg som bidrar till att eleven blir medveten om sin egen inlärnings och språkutveckling. Mer information finns på vår webbplats.

www.skolverket.se/modernasprak

Modersmål

Skolverket arbetar med att stödja utveckling av modersmålsundervisningen med hjälp av informationsteknik. I samband med detta har bland annat distanskurser och webbsidan *Tema Modersmål* skapats. De olika språkens temaplatser innehåller information och verktyg för kommunikation som drivs av aktiva modersmåls lärare. Bra pedagogiska resurser lyfts fram. Temaplatser innehåller just nu information, material och kontaktmöjligheter på 44 olika språk.

Skolverket informerar också på sina webbsidor om nationella minoriteter i förskola och skola. Skolverket har bidragit till utveckling av läromedel, bland annat antologin *Tio pinnar i luften* på alla nationella minoritetsspråk och på svenska. Läs den och annat spännande på webbplatsen!

www.skolverket.se/modersmal

Nordiska språk

Det är roligt att förstå sina nordiska grannar! Dessutom finns, för den som klättrar över språkbarriären, fler jobb och utbildningar att söka och ett breddat kulturellt utbud att ta del av. Nordiska ministerrådet har initierat en språkkampanj för att stärka förståelsen av grannspråken i Norden och det är Skolverket som ansvarar för den delen. I samarbete med Föreningen Norden tar Skolverket 2011 fram en webbplats och arrangerar möten, utbildningar, tävlingar med mera.

www.skolverket.se/nordiska_sprak

It i skolan

Den nya skollagen anger att eleverna ska ha tillgång till böcker och andra lärvärtyg som behövs för en tidsenlig utbildning. De nya läroplanerna framhåller att eleverna ska kunna använda sig av modern teknik som ett verktyg för kunskapsökande, kommunikation, skapande och lärande. På Skolverkets webbplatser finns material för både kompetensutveckling och praktiskt arbete så att skolan ska kunna möta dessa krav.

It i skolan erbjuder forskningsbevakning, fakta, artiklar, reportage och filmer som stöd för att utveckla användning av informationsteknik i skolans verksamhet. Omvärldsbloggen håller dig informerad om det senaste på området.

Praktisk it- och mediekompetens (PIM) består av webbaserade handledningar och ett stöd för kommuner och fristående skolor att erbjuda fortbildning för lärare. PIM kommer att få en allt tydligare inriktning mot hur it kan stödja undervisningen i olika ämnen.

Kolla Källan ger stöd till skolans undervisning i informationssökning och källkritik, kompetenser som betonas i flera av de nya ämnes- och kursplanerna. Här kan lärare också få veta mer om upphovsrätt och personuppgiftslagen i skolan, frågor som aktualiseras i samband med att många skolor satsar på en dator till varje elev. Kolla Källan erbjuder nyhetsbevakning och praktiska tips inom området.

www.skolverket.se/itiskolan

Naturvetenskap och teknik

Kunskaper i naturvetenskap och teknik blir allt viktigare för det samhälle vi lever i, samtidigt som intresset för att läsa vidare inom områdena minskar bland barn och ungdomar. Därför har Skolverket i uppdrag att på olika sätt stödja huvudmän, förskolor och skolor i deras arbete med att öka elevernas intresse för och kunskaper inom naturvetenskap och teknik. Nedan följer några av de insatser Skolverket gör på området.

Grundskolan

Skolverket kommer att erbjuda 10 konferenser på olika orter i Sverige i september och oktober för att fördjupa kursplaneimplementeringen för grundskollärare inom naturvetenskap och teknik. Varje skola får skicka minst en lärare.

För lärare i naturvetenskap och teknik i årskurserna 1–3 erbjuds under hösten 2011 kompetensutveckling om 7,5 hp på kvartsfart.

Skolverket utarbetar även ett stödmaterial som lyfter ett antal exempel på hur läraren kan utveckla sin undervisning inom naturvetenskap och teknik. Materialet kommer att bestå av en bok kompletterat med en hemsida och ett antal filmer.

Ett stödmaterial kommer också att ges ut om hur man kan arbeta med diskussioner inom naturvetenskap och teknik utifrån det engelska materialet Concept Cartoons. En svensk översättning, stödmaterial, filmer med mera kommer att finnas tillgängligt för alla lärare från och med höstterminen 2011.

Gymnasieskolan

Skolverket samarbetar med Kungliga vetenskapsakademin och Stiftelsen för strategisk forskning i en konferensserie. På så sätt ska gymnasielärare ges möjlighet att möta svenska spetsforskare och få inspiration och idéer för sitt arbete.

www.skolverket.se/nt

”Kunskaper i naturvetenskap och teknik blir allt viktigare för det samhälle vi lever i, samtidigt som intresset för att läsa vidare inom områdena minskar bland barn och ungdomar.”

Nyanländas kunskapsutveckling

Nyanlända elevers parallella språk- och kunskapsutveckling är en process som kräver specifika kompetenser för att rektor och lärare ska kunna erbjuda goda pedagogiska och didaktiska förutsättningar. Alla elever ska ges stöd och stimulans för att utvecklas så långt som möjligt. Skolverket lyfter fram goda exempel på hur skolgången kan organiseras, samverkas kring och stödjas.

Med utgångspunkt i *Allmänna råd för nyanlända elever* erbjuder Skolverket en webbsida med exempel som stödjer nyanlända elevers dubbla processer; att lära på sitt andraspråk och erövra det svenska språket. Ta också del av kunskapsöversikt *Greppa språket – ämnesdidaktiska perspektiv på flerspråkighet!* Skolverket förbereder även ett stödmaterial som riktar sig till beslutsfattare och lärare och som beräknas utkomma i december 2011.

Nya erfarenheter publiceras löpande på vår webbplats.

www.skolverket.se/nyanlanda

Språk-, läs- och skrivutveckling

Nationellt centrum för språk-, läs- och skrivutveckling (NCS) ska stimulera skolor, huvudmän och skolor att arbeta aktivt med språk-, läs- och skrivutveckling. Inför hösten 2011 planeras arbete med kommunala nätverk och i slutet av november 2011 genomförandet av en nationell konferens. Ett stödmaterial håller på att utarbetas om hur skolor kan främja en undervisning som är optimal för alla elevers kunskaps- och språkutveckling utifrån individens förutsättningar och behov.

www.skolverket.se/ncs

Studie- och yrkesvägledning

Att utveckla kvaliteten i studie- och yrkesvägledning är hela skolans ansvar! Läs vad kommuner som uttagits till Lärande exemplen för att utveckla studie- och yrkesvägledningen har för tankar om detta.

www.skolverket.se/syv

Värdegrundsfrågor

Skolverket verkar för att främja, stärka och sprida kunskap om skolans värdegrund. På webbplatsen finns aktuell forskning, stödmaterial, reportage och intervjuer med anknytning till demokrati-, jämställdhets- och värdegrundsfrågor.

www.skolverket.se/vardegrund

Mobbning

Skolverket har utvärderat effekterna av program som används för att förebygga och åtgärda mobbning: Farstametoden, Friends, Lions quest, Olweusprogrammet, SET, Skolkomet, Skolmedling och Stegvis. Syftet är att kartlägga programmens effekter. Läs mer om mobbning och utvärderingen här!

www.skolverket.se/mobbning

Jämställdhet

Inspiration för hur ni kan arbeta för att öka jämställdheten i skolan finner du här! Läs bland annat om hur tekniken kan användas, vad som kan hända i tjej- och killgrupper och hur eleverna kan träna på att ta talutrymme och lära sig att ta en ny roll i en grupp!

www.skolverket.se/jamstalldhet

Kränkningar och diskriminering

Alla barn och elever har rätt att utvecklas och lära i en trygg miljö och bemötas med respekt. När eleven känner sig trygg i skolan påverkas även studieresultaten i positiv riktning. På vår webbplats har Skolverket samlat lärande exempel och annat material till stöd för arbetet mot kränkningar och diskriminering bland elever i samtliga skolformer.

www.skolverket.se/krankningar

www.skolverket.se

Skolverket

www.skolverket.se